

DOI 10.34132/pard2024.25.16

Отримано: 18 березня 2024

Змінено: 24 травня 2024

Прийнято: 29 травня 2024

Опубліковано:

25 вересня 2024

Received: 18 March 2024

Revised: 24 May 2024

Accepted: 29 May 2024

Published:

25 september 2024

Alla Dakal

Iryna Dragan

Liudmyla Antonova

REFORMING THE STANDARDIZATION AND CERTIFICATION SYSTEM OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF THE IMPLEMENTATION OF EUROPEAN EXPERIENCE

The article substantiates the need to reform the standardization and certification system of Ukraine in the context of the implementation of the European experience as one of the factors of harmonizing Ukrainian state policy with EU public policy during our country's European integration progress. It is noted that the process of implementation of the European experience of certification and standardization in Ukraine is a multidimensional phenomenon that includes both technical and socio-philosophical aspects. The importance of this process lies not only in the adaptation of legislation and standards, but also in the transformation of public consciousness itself, the formation of new ethical and social norms. Only in a combination of these elements is it possible to successfully integrate Ukraine into the European space and ensure the sustainable development of its society.

It was concluded that the further steps of Ukraine in the direction of European integration condition the improvement of the national Ukrainian legislative space in terms of its harmonization and coordination with the policies and directives of the European Union regarding the establishment of a system of standardization and certification, ensuring the high quality of products, goods and services capable of properly meeting the needs of Ukrainian consumers.

Key words: *public regulation, standardization, certification, implementation of experience, European Union.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Євро-інтеграційний курс України передбачає поступову імплементацію цінностей, стандартів та процедур Європейського Союзу в усіх сферах життєдіяльності держави та суспільства. Однією з найважливіших з погляду ЄС сфер в цьому плані є орієнтація на якість споживчих товарів та промислової продукції, що «створює засади економічної безпеки сукупності державних інститутів різних рівнів» [1].

Основним інструментом забезпечення якості товарів, продукції та послуг в європейському співтоваристві є державна стандартизація та сертифікація, які полягають у «введенні єдиних законодавчих вимог, стандартів і процесів перевірки для того, щоб переконатися, що продукція чи послуги фірми відповідають вимогам сучасного ринку» [3]. В такому контексті Україна стикається з необхідністю реформування системи стандартизації та сертифікації, як одного з ключових чинників для зміцнення економічної та політичної інтеграції в європейський простір.

Цей процес вимагає не лише технічних змін, а глибинного розуміння того, що стандартизація – це не просто сукупність норм і правил, а відображення глибинних цінностей та принципів, які формують культуру споживання і виробництва в Європі. Щоб Україна гармонійно вписалася в європейську співдружність, потрібно «зшити» її стандартні системи з європейськими, враховуючи не лише технічні аспекти, а й глибинні соціальні і культурні цінності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняний науковий дискурс окресленої вище проблематики, зокрема репозитарій найбільшої в Україні Національної бібліотеки імені В. Вернадського є доволі скромним й охоплює близько 40 наукових статей і заледве 200 видань в усій реферативній базі. Попередній джерельний аналіз цих публікацій свідчить, що серед дослідників існує спільне бачення важливості стандартизації та

сертифікації для розвитку української економіки, підвищення конкурентоспроможності та забезпечення довіри до національної продукції. Особливе значення приділяється застосуванню європейських стандартів і досвіду, що свідчить про прагнення інтеграції в єдиний ринковий простір ЄС.

Зокрема, І. Атаманчук визначає проблеми правові аспекти стандартизації в контексті забезпечення державного регулювання якості продукції, І. Драган та Л. Антонова розглядають стандартизацію як ключовий фактор державної економічної політики [2], Р. Котенко досліджує впровадження стандартів ISO 22000 в Україні та вказує на необхідність узгодження стандартизації з принципами НАССР та засадами системного керування [3], Н. Лапичак визначає ключові детермінанти розвитку стандартизації та сертифікації продукції, враховуючи вплив технологічного прогресу, економічних змін та політичних подій [4], О. Сергєєва окреслює роль стандартизації як інструменту управління економічною та технологічною політикою і вказує на її важливе значення для інтеграції України в європейський ринок [5], М. Амуш, І. Хомишин, І. Драган, В. Філіпова та Г. Баканов розглядають місце стандартизації в процесах сталого економічного розвитку з точки зору державного управління [6], І. Драган, І. Несторишин, Л. Остапенко, Л. Терлецька та А. Мунко визначають ключові економічні загрози, які постають перед державою в сучасних умовах, і пропонують заходи для їх нейтралізації [7], І. Хомишин, І. Драган, В. Філіпова та Г. Баканов (які пропонують авторське моделювання підходів до сталого економічного розвитку в правовому полі систем державного управління [6], В. Ємельянов, Л. Івашова та Л. Антонова виходять за межі традиційних дискусій про стандартизацію, зосереджуючись на управлінні державними фінансами в контексті динамічного розвитку токеноїзованої економіки в Україні [8]. Всі зазначені вище автори визнають важливість стандартизації та сертифікації для розвитку української економіки, підвищення якості продукції й збільшення конкурентоспроможності та підкреслюють значення впровадження європейських стандартів і досвіду для України.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є обґрунтування необхідності реформування системи стандартизації та сертифікації України в контексті імплементації Європейського досвіду як одного з чинників гармонізації української державної політики з публічною політикою ЄС в ході євроінтеграційного поступу нашої країни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інтеграція України до Європейського Союзу вимагає комплексної трансформації державної політики, зокрема в сфері регулювання якості продукції та послуг. Вагомим чинником цієї трансформації є реформування системи стандартизації та сертифікації, що сприятиме не лише економічному розвитку, але й зміцненню політичної гармонізації України з ЄС. Європейський Союз використовує стандартизацію та сертифікацію як один з механізмів створення єдиного ринкового простору, де споживачі можуть бути впевнені в якості товарів і послуг, незалежно від їх походження, адже саме стандартизація є «достовірним засобом підтвердження якості продукції та вдалим інструментом її управління, оскільки за допомогою сертифікату відповідності виробником споживач може бути впевненим щодо повного дотримання вимог якісних параметрів даного продукту, безпечності, екологічності та дотримання всіх вимог щодо споживання чи майбутньої експлуатації виробу» [7].

Європейський Союз давно працює над створенням єдиного ринкового простору, де споживачі можуть бути впевнені в якості товарів і послуг, незалежно від їх походження. Тут вже з 1946 року було створено Міжнародну організацію зі стандартизації (ISO – International Organization for Standardization), яка на нинішній день об'єднує приблизно 150 країн [3]. Завдяки активній діяльності цієї організації стало можливим впровадження єдиної для всіх країн-членів ЄС гармонізованих стандартів та системи сертифікації, яка сприяє збільшенню ефективності бізнесу, поліпшенню якості продукції і зміцненню довіри споживачів.

Європейський досвід яскраво доводить ефективність гармонізованих стандартів та системи сертифікації, зокрема фахівці й експерти визначають, що впровадження, наприклад стандартів

ISO 9000 стало основою для управління якістю в ЄС, сприяючи «більш ефективному технічному регулюванню на державному рівні та є ключовим фактором підтримки низки напрямків державної політики, таких як конкуренція, впровадження інновацій, усунення торгових бар'єрів, розширення торгівлі, захист інтересів, захист довкілля, державні постачання тощо» [2].

Становлення сучасної системи стандартизації та сертифікації гарантує якість товарів і послуг, що сприяє збільшенню довіри споживачів, захисту їх прав і підвищенню рівня безпеки. Водночас сертифікація все більше розглядається в контексті сталого розвитку – у ЄС все більше зростає інтерес до впровадження сертифікації екологічної продукції та соціально відповідального бізнесу, що покликано сприяти збереженню навколишнього середовища та зменшенню впливу виробництва на природу. В цілому, як зазначає О. Сергєєва, «об'єктивні закони розвитку техніки та промисловості однозначно направлені на стандартизацію, котра виступає запорукою найкращої якості продукції, котра може досягатися в певних умовах розвитку. Стандартизація надає змогу суспільству свідомо керувати своєю економічною та технічною політикою, досягаючи випуску продукції високої якості» [5].

На наше переконання, Україна має використати свій шанс вдосконалення економічної політики, що відповідатиме вимогам європейського ринку та сприятиме зміцненню довіри до національної продукції, адже «для такої країни, як Україна, підтримка високих стандартів безпеки в умовах воєнного стану має вирішальне значення для забезпечення того, щоб як внутрішні, так і міжнародні споживачі зберегли довіру до української продукції. Ця довіра має важливе значення для стабільності ринків і може відіграти значну роль у відновленні та безперервності економіки» [4].

Насамперед, це вимагає імплементації європейського досвіду сертифікації та стандартизації в Україні, як «встановлення і застосування єдиних правил з метою упорядкування, узаконення й запровадження показників і норм якості продукції, а також відпрацювання у сфері виробництва технологічних процесів і операцій відповідно до цих вимог» [1].

Варто зазначити, що імплементація європейського досвіду сертифікації та стандартизації в Україні є не лише технічним процесом гармонізації регламентів, але й глибоким соціально-філософським викликом, що зачіпає основи суспільних відносин. Впровадження європейських стандартів вимагає не просто формальної адаптації норм, але й зміни самого сприйняття якості та цінностей у суспільстві. Як у випадку з будь-якою соціальною трансформацією, цей процес має складний характер, де технічна складова нерозривно пов'язана з соціальними ідеями та філософськими підходами до функціонування держави.

Одним із ключових аспектів цієї імплементації є запозичення кейсів із країн Європейського Союзу, що показали високу ефективність. До прикладу, досвід Німеччини та Польщі щодо впровадження європейських стандартів у промисловій та аграрній сферах є особливо актуальним для України [6]. У цих країнах формування національних підходів до стандартизації будувалося на основі глибокого розуміння важливості прозорості та громадського контролю, що дозволило не лише поліпшити якість продукції, але й підвищити довіру до державних інституцій. Такі кейси мають стати підґрунтям для розробки національних механізмів в Україні, які можуть бути адаптовані до її економічних та соціальних реалій.

Імплементація європейських стандартів в цілому передбачає у зміні парадигми державного управління та взаємин між владою та суспільством. Стандартизація, в цьому контексті, розглядається не лише як механізм контролю за продукцією, але й як процес побудови довіри та прозорості в державних інституціях. Саме це розуміння допомагає вибудовувати нову етичну основу відносин між різними акторами — державою, бізнесом та споживачами. Впровадження стандартів ЄС може бути інтерпретоване як частина більш широкого процесу «європеїзації» суспільства, що включає не тільки формальні зміни, але й глибинні трансформації у соціальній свідомості.

Форми впровадження європейського досвіду можуть варіюватися залежно від секторальних особливостей. Так, у технічній сфері успішно застосовуються такі інструменти, як

гармонізація технічних регламентів і використання систем акредитації та оцінки відповідності. У той же час, стандартизація в соціальних і правових сферах вимагає делікатнішого підходу, оскільки вона безпосередньо впливає на нормативні та етичні засади суспільного життя. Наприклад, впровадження стандартів у сфері екології та соціального захисту передбачає не лише адаптацію технічних норм, але й врахування специфічних соціокультурних аспектів, таких як традиційні уявлення про довкілля чи соціальну справедливість.

Механізми, які використовуються для реалізації європейського досвіду, включають як нормативні, так і соціальні важелі впливу. Одним із таких механізмів є посилення інституційної спроможності держави через розвиток незалежних органів сертифікації та оцінки відповідності, що дозволяє гарантувати справедливість та прозорість процесів. Водночас важливо враховувати, що успішна імплементація залежить не тільки від адміністративних змін, але й від готовності суспільства прийняти нові стандарти як елемент повсякденного життя. Це знову ж таки ставить питання про глибинний соціальний та філософський вплив процесу стандартизації, який виходить далеко за межі простого технічного регулювання.

Таким чином, наближення системи стандартизації та сертифікації України до європейських стандартів є важливим кроком на шляху до євроінтеграції і свідчить про прагнення України до політичної та економічної гармонізації з ЄС. Тож, реформування системи стандартизації і сертифікації в Україні – це не просто наслідування європейського досвіду, а розвиток власних стандартів і системи регулювання, що враховуватиме особливості нашої країни і її шляху розвитку. Таке реформування як складова цілісної повоєнної реформи української економіки матиме глибокі політичні і соціальні наслідки, впливаючи на ключові аспекти розвитку держави. Зміни мають охопити не лише технічні аспекти, а й формувати «культуру якості» в суспільстві. Ми повинні змінити мислення про якість, щоб виробники зрозуміли, що якісні товари – це не розкіш, а основа для успіху, а споживачі навчаться цінувати якісні товари і

зрозуміють, що купуючи якісний товар, вони інвестують у свій добробут.

Висновки. Підсумовуючи, можна сказати, що процес імплементації європейського досвіду сертифікації та стандартизації в Україні є багатовимірним явищем, що включає як технічні, так і соціально-філософські аспекти. Важливість цього процесу полягає не тільки в адаптації законодавства та стандартів, але й у трансформації самої суспільної свідомості, формуванні нових етичних та соціальних норм. Лише в поєднанні цих елементів можлива успішна інтеграція України в європейський простір і забезпечення сталого розвитку її суспільства.

Реформування системи стандартизації та сертифікації – це не просто технічний крок, а важливий елемент гармонізації державної політики України з публічною політикою ЄС. Необхідно розробити власну національну систему стандартизації і сертифікації, що відповідатиме європейським стандартам й водночас враховуватиме особливості українського ринку. Цей процес сприятиме зближенню законодавчих рамок умов, збільшенню довіри до України з боку європейських партнерів і, що важливо, зміцненню європейської ідентичності нашої країни. Інвестуючи в реформування стандартизації і сертифікації, ми інвестуємо в майбутнє України як конкурентоспроможної, економічно стабільної і політично інтегрованої країни.

Відтак подальші кроки України в євроінтеграційному напрямку обумовлюють вдосконалення національного українського законодавчого простору в частині його гармонізації та узгодження з політиками й директивами Європейського Союзу щодо встановлення системи стандартизації й сертифікації, забезпечення високої якості продукції, товарів та послуг, здатних належним чином задовольняти потреби українських споживачів.

РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ СТАНДАРТИЗАЦІЇ ТА СЕРТИФІКАЦІЇ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ

У статті здійснюється обґрунтування необхідності реформування системи стандартизації та сертифікації України в контексті імплементації Європейського досвіду як одного з чинників гармонізації української державної політики з публічною політикою ЄС в ході євроінтеграційного поступу нашої країни. Зазначається, що процес імплементації європейського досвіду сертифікації та стандартизації в Україні є багатовимірним явищем, що включає як технічні, так і соціально-філософські аспекти. Важливість цього процесу полягає не тільки в адаптації законодавства та стандартів, але й у трансформації самої суспільної свідомості, формуванні нових етичних та соціальних норм. Лише в поєднанні цих елементів можлива успішна інтеграція України в європейський простір і забезпечення сталого розвитку її суспільства.

Зроблено висновок, що подальші кроки України в євроінтеграційному напрямку обумовлюють вдосконалення національного українського законодавчого простору в частині його гармонізації та узгодження з політиками й директивами Європейського Союзу щодо встановлення системи стандартизації й сертифікації, забезпечення високої якості продукції, товарів та послуг, здатних належним чином задовольняти потреби українських споживачів.

Ключові слова: публічне регулювання, стандартизація, сертифікація, імплементація досвіду, Європейський Союз.

Author Contributions: Conceptualization, B.W.A. and L.W.F.; Writing – original draft, B.W.A. and L.W.F.; Writing – review & editing, B.W.A. and L.M.F. Authors have read and agreed to the published version of the manuscript.

Funding: This research received no external funding.

Institutional Review Board Statement: Not applicable as study did not include human subjects.

Informed Consent Statement: Not applicable.

Data Availability Statement: Data is contained within the article.

Conflicts of Interest: The authors declare no conflict of interest.

References

1. Atamanchuk, I.V. (2016). Pravove zabezpechennia derzhavnoho rehu-liuvannia yakosti produktsii u hospodarsko-vyrobnychii sferi shliakhom stand-artyzatsii [Legal support of state regulation of product quality in the economic and industrial sphere by means of standardization]. *Pravnychy i chasopys Do-netskoho universytetu – Law journal of Donetsk University*, 1-2, (pp. 56-65) [in Ukrainian].
2. Drahan, I., Dakal, A., & Antonova, L. (2023). Standartyzatsiia yak kli-uchovyi faktor realizatsii napriamkiv derzhavnoi polityky [Standardization as a key factor in the implementation of state policy directions]. *Publichne upravlin-nia ta mistseve samovriaduvannia – Public administration and local self-gov-ernment*, 4, (pp. 31-34) [in Ukrainian].
3. Kotenko, R.M. (2017). Novovvedennia u systemi standartyzatsii yakosti produktsii ta posluh [Innovation in the system of standardization of quality of products and services]. *Karpatskyi krai – Carpathian region*, 1, (pp. 171-178) [in Ukrainian].
4. Lapychak, N.I. (2023). Suchasni determinanty, shcho vplyvaiut na roz-vytok protsesu standartyzatsii y sertyfikatsii produktsii [Modern determinants affecting the development of the process of standardization and certification of products]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: practice and experi-ence*, 24, (pp. 194-197) [in Ukrainian].
5. Serhieieva, O.R. (2019). Standartyzatsiia v Ukraini: teoretychni osnovy ta vplyv na yakist produktsii [Standardization in Ukraine: theoretical founda-tions and impact on product quality]. *Ahrosvit – Agroworld*, 20, (pp. 45-49) [in Ukrainian].
6. Amoush, M., Khomyshyn, I., Dragan, I., Filippova, V., & Bukanov, H. (2023). Modeling Approaches for Sustainable Economic Development in Legal Field of Public Administration Systems. *Review of Economics and Finance*, 1, (pp. 2384-2391) [in English].
7. Dragan, I., Nestoryshen, I., Ostapenko, L., Terletska, V., & Munko, A. (2023). Improving the mechanism of administrative and legal ensuring of the financial and economic security of the state. *Financial and credit activity: prob-lems of theory and practice*, (Vol. 5), 52, (pp. 461-470) [in English].

8. Yemelyanov, V., Ivashova, L., & Antonova, L. (2023). Management public finance in the conditions of dynamic development of the tokenized economy of Ukraine. *Public Administration and Regional Development*, 23, (pp. 246-265) [in English].

Відомості про авторів / Information about the Authors

Алла Дакал, д.н.держ.упр., доцент кафедри публічного адміністрування Навчально-наукового інституту міжнародних відносин та соціальних наук ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом», м. Київ, Україна. E-mail: alladakal@gmail.com, orcid: <https://orcid.org/0000-0003-3221-353X>.

Alla Dhakal, Doctor of Public Administration, Associate Professor of the Department of Public Administration of the Educational and Scientific Institute of International Relations and Social Sciences PJSC «Higher Educational Institution «Interregional Academy of Personnel Management», Kyiv, Ukraine. E-mail: alladakal@gmail.com, orcid: <https://orcid.org/0000-0003-3221-353X>.

Ірина Драган, д.н.держ.упр., старший науковий співробітник відділу методології сталого розвитку Інституту демографії та проблем якості життя НАН України, м. Київ, Україна. E-mail: dragan2011@i.ua, orcid: <https://orcid.org/0000-0002-6906-5000>.

Iryna Dragan, Doctor of Public Administration, Senior Research Fellow of the Sustainable Development Methodology Department of the Institute of Demography and Quality of Life Problems of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine. E-mail: dragan2011@i.ua, orcid: <https://orcid.org/0000-0002-6906-5000>.

Людмила Антонова, д.держ.упр., професор кафедри обліку і аудиту Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна. E-mail: antonovav77@gmail.com, orcid: <https://orcid.org/0000-0003-2975-6453>.

Liudmila Antonova, Doctor of Science of Public Administration, Professor of the Department of Accounting and Audit of the Black Sea National University named after Peter Mohyla, Mykolaiv, Ukraine. E-mail: antonovav77@gmail.com, orcid: <https://orcid.org/0000-0003-2975-6453>.

Dhakal, A., Dragan, I., & Antonova, L. (2024). Reforming the standardization and certification system of Ukraine in the context of the implementation of european experience. *Public Administration and Regional Development*, 25, 1055-1066. <https://doi.org/10.34132/pard2024.25.16>